

Формування засад професіоналізму в процесі навчання майбутніх журналістів

У статті здійснено спробу розкрити сутність понять „журналістський професіоналізм” та „конкурентоспроможність журналіста”, висвітлено наукові погляди на професіоналізм і конкурентоспроможність, доведено важливість і необхідність формування засад професіоналізму в процесі професійної освіти для конкурентоспроможності майбутнього журналіста.

Ключові слова: журналіст, журналістський професіоналізм, конкурентоспроможність, професійна освіта, самореалізація, творча індивідуальність.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Суспільство сьогодні потребує підготовки висококваліфікованих фахівців у кожній галузі, в тому числі й у журналістиці – фахівців творчих, ініціативних, здатних до особистісного саморозвитку і професійного самовдосконалення. В умовах пострадянського інформаційного простору дедалі актуальнішою стає проблема конкурентоспроможності й високого рівня професіоналізму журналістів, формування основ якого має розпочинатися ще з початку журналістської освіти студентів у вищих навчальних закладах.

У практиці професійного навчання наразі спостерігається тенденція до невідповідності фактичної підготовки студентів журналістських спеціальностей соціальному замовленню суспільства на підготовку конкурентоспроможного журналіста. Здатність до професійної конкуренції, саморозвиток, професійна творча самореалізація студентів-журналістів безпосередньо залежать від якості журналістської освіти.

Актуальність порушеної у статті проблеми підкреслюється не лише посиленою соціальною необхідністю у творчих, конкурентоспроможних журналістах-професіоналах, а й посиленою потребою особистості у професійному зростанні та самореалізації.

Теоретична значущість і недостатня розробленість цієї проблеми визначили тему статті, а її метою стало розкриття сутності поняття „журналістський професіоналізм”, висвітлення наукових поглядів на проблему конкурентоспроможності журналіста та визначення педагогічних умов формування засад журналістського професіоналізму як основи конкурентоспроможності майбутнього журналіста у процесі професійної освіти.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми... Організацію навчального процесу у вищій школі досліджували такі науковці, як В.Андреев, С.Архангельський, М.Євтух, І.Зязюн, О.Пехота, П.Пономарьов, З.Решетова, С.Сисоева, Т.Сущенко, Т.Таранов, М.Шкіль та ін. Питанням професійно-творчого саморозвитку майбутніх фахівців присвячені праці Д.Богоявленської, В.Зазикіна, І.Зайцевої, Л.Макарова, Л.Мільто, В.Мухіної, О.Пехоти, Я.Пономарьова, Ю.Фокіна, І.Ширшової та ін.

Проблема журналістського професіоналізму знайшла своє висвітлення у наукових розвідках багатьох дослідників-журналістикознавців (А.Бобкова, Р.Бухарцева, В.Горохова, О.Дорошук, В.Здоровеги, М.Кіма, С.Корконосенка, К.Маркелова, І.Михайлина, О.Нерух, В.Олешка, Є.Проніної, Є.Прохорова, О.Самарцева, Л.Світлич тощо).

Конкуренцію як тип міжособової взаємодії (в тому числі і в журналістиці) досліджували багато вітчизняних і зарубіжних учених (О.Александрова, О.Астапенко, В.Безрукова, Н.Борисова, К.Боулдинг, С.Брю, Т.Верлен, В.Воловик, В.Воронкова, Н.Гарафутдінова, М.Гельвановський, М.Дойч, В.Жадько, С.Кримський, Д.Крючков, А.Курно, А.Куценко, Ф.Лист, В.Лук’янець, О.Марін, В.Парето, Г.Ратценхофер, У.Самнер, А.Сміт, Д.Рикардо, Д.Стюарт, В.Таран, Д.Чернилевський, С.Широбоков тощо).

Але, на нашу думку, в науковому світі ще недостатньо уваги приділяється вивченню ролі формування журналістського професіоналізму у студентів-журналістів для їх майбутньої конкурентоспроможної діяльності, тим більше, що нерідко „професіоналізм сучасного журналіста розглядається як інструмент влади, інструмент маніпуляції” [1, с. 21].

За словами В.Здоровеги, у журналістику йдуть, коли мають „певні думки, певну позицію та моральний обов’язок поділитися цими думками публічно з іншими” [2, с. 80]. На думку вченого, професіоналізм у журналістиці „починається із глибокого усвідомлення людиною самої місії мас-медіа” [2, с. 72].

Сьогодні поряд з технологізацією та комерціалізацією в журналістській професії простежується тенденція до зниження професійного статусу журналістів, а тому дуже актуальними в цьому контексті є слова В.Здоровеги: „Саме суспільство, громадськість повинні усвідомити, що турбота про рівень професіоналізму журналістів – це насамперед їхній головний біль” [2, с. 81]. На сучасному етапі в журналістському професіоналізмі поєднуються „такі не завжди сумісні риси, як комерційна кмітливість, підприємливість, творчі здібності й здатність бути організатором редакційного процесу,

грунтовні загальні та професійні знання у поєднанні з високими моральними чеснотами, здатність глибоко та небанально мислити, виваженість та емоційний запал, бездоганне володіння словом” [3, с.41].

На визначення поняття „професіоналізм журналіста” впливають соціальні ролі представників ЗМІ, які пов’язані зі становленням інформаційного суспільства, що впливає на цільові установки журналістської діяльності: управління інформаційними та комунікаційними секторами ринку, орієнтація на навігаційну функцію журналістики в інформаційному просторі [4, с.137]. На думку В.Мойсеева, професіоналізм журналіста залежить від рівня суспільних очікувань результатів журналістської діяльності [5].

Закладаючи основи професіоналізму у майбутніх журналістів під час навчального процесу, на наш погляд, треба акцентувати увагу на формуванні в них професійної допитливості, турботи за долю держави й суспільства, інтересу до людини, професійної готовності до всебічного інформування громадськості про реальні події та явища, поєднання технологічної грамотності з бездоганим виконанням соціальних ролей і професійних функцій з постійним почуттям відповідальності, оскільки „зовнішній прошарок”, який поєднує увесь світ особистості журналіста, становить сфера відповідальності за професійно-творчу самореалізацію, за самовдосконалення і розвиток особистості, самовіддача у служінні суспільству [6].

Професійна журналістська творчість вимагає спеціальної підготовки, розвиток творчих і комунікативних здібностей майбутніх журналістів, що забезпечує формування їх професіоналізму, високий рівень творчих досягнень, ефективність майбутньої журналістської діяльності. Професіоналізм журналіста – це особливий спосіб сприйняття реальності, „своєрідний спосіб сприйняття світу, спосіб мислення і світовідчуття” [2, с.72], „свіжість погляду, оригінальність думки, мужність і сміливість, а вже опісля – дуже важлива професійна вправність” [2, с.73].

Багато науковців і практиків у галузі журналістики (Я.Засурський, Г.Лазутіна, І.Михайлин, В.Різун) вважають, що до основних складових журналістського професіоналізму належать природні здібності, покликання, талант. За словами відомого російського журналіста В. Аграновського, в журналістській професії талант безумовно перемагає над технологією. Таємниця оригінальності журналістського бачення та сприйняття світу полягає у наявності чи відсутності таланту: „талантові не можна навчитися та й немає рецепта талановитості” [7].

Більшість сучасних учених (В.Здорова, М.Карась, В.Костюк, І.Лубкович тощо) вказують на взаємозв’язок творчих і функціональних складових журналістського професіоналізму. На думку С.Корконосенка, професіоналізм – це досягнення такого рівня досконалості, що дозволяє виконувати конкретні функції в певній сфері суспільної практики, а однією зі складових журналістського професіоналізму вчений вважає професійну культуру, зауважуючи, що професія журналіста вимагає не стільки творчих здібностей, скільки працелюбності, володіння сучасними виражальними засобами та технологіями [8].

Під впливом медійних технологій, за словами І. Артамонової, створюється новий тип журналістського професіоналізму, журналістові сьогодні треба бути „компетентним та конкурентоздатним у сфері нових інформаційних засобів” [1, с.20]. В основі конкурентоспроможності кваліфікованого журналіста – професійна компетентність, що закладається в системі вищої журналістської освіти, однією з функцій якої є формування і розвиток творчої індивідуальності майбутнього журналіста, здатного конкурувати в умовах ринкових відносин.

Наразі конкурентоспроможність можна розглядати як педагогічну дефініцію, оскільки вона є однією з ознак сучасного кваліфікованого фахівця в будь-якій сфері. В „Енциклопедії освіти” термін „конкурентоспроможність працівника” корелюється з поняттям „якість професійної освіти”.

На нашу думку, журналістська конкурентоспроможність – це сукупність притаманних конкретному журналістові професійних знань, творчих умінь і навичок та особистісних рис, які забезпечують йому конкурентні переваги на ринку праці в ЗМІ. В професії журналіста творчість і ремісництво взаємопов’язані, що допомагає йому бути конкурентоздатним у наш час. В умовах технологізації інформаційного простору актуальними є слова журналістикознавця І.Михайліна: „Поки спеціальність „журналістика” не буде визнана творчою професією, очікувати на істотні зрушення в журналістській освіті марно” [9, с.73].

Сьогодні, на наше переконання, конкурентоспроможним здатний бути освічений журналіст, який чітко розуміє й бездоганно виконує свої професійні функції та соціальні ролі, прагне до постійного саморозвитку й самовдосконалення, який має харизму, фахові здібності, уміння та навички, творчий підхід до вирішення завдань, професійне покликання, високі моральні якості, творчий стиль мислення. Журналіст, який орієнтується на найвищі досягнення у своїй професії, прагне стати кращим серед рівних, виявляє здатність до високої якості і ефективності своєї діяльності, в сучасних умовах може витримати професійну конкуренцію. Під час підготовки майбутніх журналістів особливо

важливим є процес глибокого засвоєння спеціальних знань, формування готовності до професійного самовиявлення, розвитку творчих умінь і навичок.

В сучасних умовах, на жаль, „професіоналізм журналіста визначає здатність виживати в умовах ринкової економіки: вміння пристосовуватися, працювати до зносу, поєднувати кілька видів роботи одночасно, задовольняти потреби та інтереси аудиторії, бути супероперативним, мобільним”, сьогодні „дедалі сильніше проявляється орієнтація на професійний успіх” [1, с.21]. Українським журналістам наразі доводиться працювати в умовах жорсткої конкуренції, нерідко неконкурентоспроможні фахівці потрапляють „на узбіччя” журналістики. Відтак під час професійної підготовки у студентів повинні формуватися основи конкурентоздатності, усвідомлена готовність до постійного саморозвитку, творчої самореалізації і професійного самовдосконалення. Цьому процесові сприяють педагогічні умови, що передбачають створення творчої атмосфери навчання, спеціального журналістського середовища, максимально наближеного до виробничо-професійного.

Конкурентоспроможність майбутнього журналіста залежить не лише від фахової компетентності, а й від рівня професійної культури діалогу, від готовності до самовираження, яке „набуває особливої сили, здається, що воно є необхідним додатком до його життя і ніби посилює його” [10, с.106]. На думку С.Корконосенка, „перш, ніж стати журналістом за посадою, треба стати журналістом за світовідчуттям, способом сприйняття навколишнього життя, професії й себе у професійному середовищі” [8, с.3]. Як вважає науковець, у журналістській праці необхідно враховувати особливості „творчої своєрідності, індивідуальності майстра, вміння ламати звичні норми і створювати нові”, оскільки професіоналізм „передбачає оволодіння майстерністю” [8, с.7].

Професіоналізм у сучасному світі „припускає не тільки володіння на високому рівні професійними технологіями, а й глибоке усвідомлення відповідальності за свою діяльність, здатність до прогнозування наслідків, які вона може спричинити, передбачає погляд на людину, як на мету будь-якої діяльності та міру усіх речей, причетність до ключових проблем людства” [11, с.171]. Студент, який уміє відстоювати свої погляди, перемагати в дискусіях, здатний до максимальної творчої самореалізації, тобто навчився конкурувати в освітньому середовищі, буде конкурентоспроможним і у професійному оточенні.

Висновки... Отже, підготовка конкурентоспроможних майбутніх журналістів має відбуватися на основі формування засад журналістського професіоналізму із залученням новітніх методик, які б органічно поєднували і творчість, і технологічну грамотність, оперативне реагування на події та їх незаангажоване відтворення. Адже журналістів-випускників доведеться конкурувати в інформаційному просторі сучасної журналістики – в період „творчого, енергетичного, архітектурного моделювання” [12]. Майбутнє українського суспільства значною мірою залежить від рівня професіоналізму журналістів і від їх конкурентоспроможності.

Список використаних джерел та літератури:

1. Артамонова І. С. Професіоналізм журналіста: трансформація поняття / І. С. Артамонова // Наукові записки Інституту журналістики: науковий збірник / за ред. В. В. Різуна ; КНУ ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – Т. 30 (січ. – берез.). – С. 18–22.
2. Здоровега В. Підготовка журналістів: погляди збоку і зсередини / В. Здоровега // Про журналістику і журналістів: статті, есе, виступи. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – № 3 (27). – 141 с.
3. Здоровега В. Європейський вибір: що брати з минулого, а чого вчитися українським ЗМІ / В. Здоровега // Про журналістику і журналістів: статті, есе, виступи. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – № 3 (27). – 141 с.
4. Калмыков А. А. Интернет-журналистика: учеб. пособ. для студ. вузов, обучающихся по спец. „Журналистика” / А. А. Калмыков, Л. А. Коханова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 383 с.
5. Моисеев В. А. Журналистика и журналисты / В. А. Моисеев – К. : Дакор, 2002. – 402 с.
6. Прохоров Е. П. Введение в теорию журналистики : учебник / Е. П. Прохоров – М. : Аспект Пресс, 2003. – 367 с.
7. Аграновский В. А. Вторая древнейшая: Беседы о журналистике / В. А. Аграновский. – М. : ВАГРИУС, 1999. – 416 с.
8. Основы творческой деятельности журналиста / ред.-сост. С. Г. Корконосенко – С.Пб. : Знание, 2000. – 272 с.
9. Михайлин І. Л. Журналистика як творчість і журналістика як технології / І. Л. Михайлин // Методика викладання історико-журналістських дисциплін і професійні потреби: матеріали секційного засідання. – К., 2008. – С. 5–7.
10. Олешко В. Ф. Журналистика как творчество : учебное пособие для курсов „Основы журналистики” и „Основы творческой деятельности журналиста” / В. Ф. Олешко. – Серия „Практическая журналистика”. – М. : РИП-холдинг, 2004. – 222 с.
11. Кудрявцева М. Е. К вопросу о фундаментальных основах гуманитарного образования / М. Е. Кудрявцева // Вестн. МГУ. Сер. : Филология. Журналистика. – 2005. – № 1.
12. Житарюк М. Соціокультурна модель журналістики: традиції і новаторство / М. Житарюк. – Львів, 2008. – 416 с.

Анотація

М.Д.Дяченко

Формирование основ профессионализма в процессе обучения будущих журналистов

В статье осуществлена попытка раскрыть сущность понятий „журналистский профессионализм” и „конкурентоспособность журналиста”, отражены научные взгляды на профессионализм и конкурентоспособность, доказана важность и необходимость формирования принципов профессионализма в процессе профессионального образования для конкурентоспособности будущего журналиста.

Ключевые слова: журналист, журналистский профессионализм, конкурентоспособность, профессиональное образование, самореализация, творческая индивидуальность.

Summary

M.D.Dyachenko

Forming of Bases of Professionalism in the Process of Teaching of the Future Journalists

An attempt to expose essence of concepts „journalistic professionalism” and „competitiveness of journalist” is carried out in the article, scientific looks are reflected to professionalism and competitiveness, importance and necessity of forming of principles of professionalism are well-proven in the process of trade education for the competitiveness of future journalist.

Keywords: journalist, journalistic professionalism, competitiveness, trade education, self-realization, creative individuality.

Дата надходження статті:

„2” квітня 2011 р.

УДК 371.13+37.041:81'243(045)

Г.В.ЗАКОРДОНЕЦЬ,

старший викладач

(м.Хмельницький)

Самостійна робота як засіб неперервного вдосконалення професійної діяльності вчителя іноземної мови

У статті проаналізовано сутність понять „самостійність” та „самостійна робота”; розглянуто підходи до організації самостійної роботи; визначено роль самостійної роботи у формуванні самоосвітньої компетенції як засобу вдосконалення професійної діяльності вчителя іноземної мови.

Ключові слова: самостійна робота, професійна діяльність, самоконтроль, самоосвітня компетентність.

Постановка проблеми у загальному вигляді... В сучасних умовах стрімкого розвитку науки і техніки, швидкого накопичення та оновлення інформації, неможливо навчити людину на все життя, проте можна пробудити в ній інтерес до накопичення знань, навчити її вчитись. Вислів „вчись вчитись” став як ніколи актуальним. Л.М.Фрідман зауважує, що для того, щоб праця стала для кожної людини формою самостійної діяльності, все її попереднє життя має бути формою самостійної діяльності. Суспільство висуває нове соціальне замовлення перед школою загалом та ВНЗ педагогічної освіти зокрема. Питома вага самостійної, пізнавальної діяльності має докорінно збільшитись в умовах кредитно-трансферної системи. Різноманітні сторони самостійної діяльності студента, його самоорганізація, самоуправління, самоконтроль і самостійна робота завжди були предметом вивчення та дослідження.

Динамізм сучасної цивілізації, посилення ролі особистості в суспільстві і виробництві, зростання її потреб, гуманізація і демократизація суспільних відносин, інтелектуалізація праці та інші тенденції зумовлюють необхідність заміни формули „освіта на все життя” формулою „освіта через усе життя”. Серед основних пріоритетів сучасної політики у сфері освіти є розвиток мотивації до навчання, що є фундаментом для одержання освіти протягом життя [7, с.2].

Сучасний словник з педагогіки трактує самостійність як уміння поставити певну мету, наполегливо досягати її власними силами, відповідально ставитись до своєї діяльності, діяти при цьому свідомо і ініціативно не тільки в знайомій ситуації але й у нових умовах, які вимагають прийняття нестандартних рішень [1, с.297].

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Дослідники І.А.Зязюн, В.А.Козаков, К.К.Платонов, М.М.Солдатенко, М.І.Смірнова та інші розглядають самостійність у декількох аспектах: як властивість особистості; як здібність суб'єкта діяти без допомоги інших людей; як спосіб мислення і діяльності; як рису характеру особистості; як характеристику діяльності студента в конкретній навчальній ситуації з постійним виявом здібності досягати мети діяльності без допомоги; як здатність і уміння людини управляти власною діяльністю.